

АВАНГАРДИЗМ В ЕКРАННИХ МИСТЕЦТВАХ До проблеми світосприйняття сучасної молоді

У всі часи мистецтво виконувало такі функції, як втілення уявного, ілюстрування реального, викриття суспільних вад та привнесення прекрасного. Переважання тієї або іншої функції передусім зумовлене належністю екранного твору до того чи іншого стилю художньої культури. Авангардизм акумулює в собі сукупність новаторських, бунтарських рухів і напрямів у художній культурі, синтезує різні мистецькі функції. Цей мистецький напрям має великий арсенал магнетичних та гіпнотичних засобів впливу на свідомість глядача, що потребує окремого дослідження.

За радянський часів мистецтво реалізму тяжіло до етичних та естетичних засад. Зміст естетичної функції розкриває О. Леонт'єв [5], відзначаючи, що неодмінною умовою художнього сприйняття є можливість глядача піднятися над собою, отримати від співучасті в художньому спілкуванні більше, ніж він мав до цього. Мистецтво з точки зору реципієнта є засобом розвитку його особистості, а не просто носієм інформації. Проте авангардизм змінює сталі уявлення про прекрасне. Це яскраво ілюструють популярні серед користувачів Інтернету буктрейлери.

Етимологія поняття «буктрейлер» вказує на його комунікаційну природу. Назва «трейлер» походить від англійського дієслова «тягти», утвореного від іменника «слід». Отже, буктрейлер покликаний просувати книгу, сприяти доведенню її змісту до читача, залишати слід у його свідомості. Надзвичайно широкий спектр виражальних засобів

використаний у буктрейлері до книги П. Бормора «Ігри деміургів» (понад 1200 переглядів у YouTube). Так, для демонстрації складних спроб деміургів створити планету Земля використані підфарбований цукор, яблуко, кольоровий папір, чорно-білі фотографії тощо. Буктрейлер за книгою Рея Бредбері «Кульбабове вино» (понад 5500 переглядів в YouTube) має найменший хронометраж та найбільшу недоговореність (інтригу) серед усіх. Для анімації в роботі використаний кольоровий папір, конструкції прості, характерні для дитячих малюнків чи аплікацій, подекуди іронічно-примітивні. В іншому буктрейлері до книжки Гете «Фауст» її складна психологічна фабула зводиться до однієї нехитрої сюжетної лінії, а ключові трагічні події, зокрема вбивства, висвітлюються весело та невимушено.

Розглянутим буктрейлерам властиві елементи карнавалізації, відмови від канонів та втрати глибинності, притаманні постмодернізму [2, с. 128]; їх можна зарахувати до концептуального виду, оскільки інформація у них подається дозовано, у кількості достатній, щоб заінтригувати користувача і залишити легке враження.

Буктрейлери мають чарувати глядача, викликати бажання самостійно прочитати книгу. Досягається це за допомогою специфіки візуальної мови. Так, згідно з твердженнями І. Козлова [4], образна інформація порівняно з текстовою швидко упізнається на рівні свідомої уваги та напряду (без декодування) сприймається підсвідомістю; це пов'язано з тим, що чуттєві складові наочних образів несуть інформацію не лише про соціальну, але й про біологічну історію людини, впливаючи на глибинні шари людської психіки.

Зображення епатажної та скандальної антиповедінки, притаманне авангардизму, виконує характерну роль утримання уваги глядача як на свідомому, так і на підсвідомому рівнях. Вироблені століттями засоби авангардизму перемижуються з засобами гіпнозу. Так, засіб «здивування», «шоку» часто використовують гіпнотизери для занурення пацієнта в гіпнотичний стан. Це відбувається, наприклад, тоді, коли гіпнотизер, простягаючи руку для рукостискання, несподівано б'є по ній. У той час, коли пацієнт намагається прийти до тями, гіпнотизер вводить його в транс. Такий «удар по руці» може бути своєрід-

ним еквівалентом певних дивних кадрів, що руйнують усі культурні табу (демонстрація розкладання тіла прабабусі в могилі у буктрейлері «Кульбабове вино» або отруєння матері в буктрейлері «Фауст»).

Таким чином, нелінійність екранних творів у стилі авангардизму, їхній незвичний, протестний характер є надзвичайно привабливими для сприйняття сучасною молоддю. Це підтверджується аналізом відгуків інтернет-користувачів, рівня активності обговорень таких екранних творів у соціальних мережах. Буктрейлери в стилі авангардизму зображують уявне та реальне, викривають потаємні та табуйовані суспільні теми. Водночас потенціал морально-етичної та естетичної функцій буктрейлерів у стилі авангарду потребує додаткового аналізу.

1. *Алфьорова З. І.* Історія кінематографа і телебачення : Навч. пос. [Текст] / З. І. Алфьорова. — Х., 2007. — Ч. 1.

2. *Алфьорова З. І.* Межі видимого: Становлення візуального мистецтва [Текст] / З. І. Алфьорова. — Х., 2008.

3. *Бергер А. А.* Видеть — значит верить : Введение в зрительную коммуникацию [Текст] / А. А. Бергер. — М., 2005.

4. *Козлов И. И.* Взор ума : Визуальное мышление глазами философа [Текст] / И. И. Козлов. — М., 2001.

5. *Соколов А. В.* Общая теория социальной коммуникации : Учеб. пос. [Текст] / А. В. Соколов — СПб., 2002.